

บทที่ 6 ระยะเวลา

ความทั่วไป

1. ความหมายของ “ระยะเวลา”

“ระยะเวลา” หมายความว่า ช่วงของเวลา (Periods of time) ซึ่งอาจกำหนดกันเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี หรือชั่วโมง ฯลฯ ก็ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติเรื่องวิธีการกำหนดนับระยะเวลาไว้ในลักษณะ 5 ตั้งแต่มาตรา 193/1 ถึงมาตรา 193/8 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปในการคำนวณนับระยะเวลาในกิจการต่างๆ ของบุคคล

2. วิธีการกำหนดนับระยะเวลาที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้จะ ใช้ในกรณีใดบ้าง

มาตรา 193/1 บัญญัติว่า

“การนับระยะเวลาทั้งปวง ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมาย คำสั่งศาล ระเบียบข้อบังคับ หรือนิติกรรมกำหนดเป็นอย่างอื่น”

ความในมาตรา 193/1 นี้แสดงว่า โดยทั่วไป วิธีการกำหนดนับระยะเวลาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้นี้ ใช้บังคับแก่การนับระยะเวลาทั้งปวงในกิจการต่างๆ ของบุคคลทุกเรื่อง เช่น การนับระยะเวลาเกี่ยวกับนิติกรรมในรูปต่างๆ การนับอายุความ การนับระยะเวลาบอกกล่าวโมฆียะกรรม การนับระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การนับอายุข้าราชการตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มี ข้อยกเว้น ว่า วิธีการกำหนดนับระยะเวลาตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้นี้ ไม่ใช่บังคับแก่กิจการที่มีข้อกำหนดการนับระยะเวลาไว้เป็นประการอื่น ซึ่งอาจกำหนดไว้โดย

(1) มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับกำหนดหลักเกณฑ์การนับระยะเวลาในเรื่องใด โดยเฉพาะ เช่น

การคำนวณนับระยะเวลาจำคุก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 บัญญัติไว้ว่า “ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุกรวมคำนวณเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง.....” เช่นนี้ ในการคำนวณนับระยะเวลาจำคุก จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 ดังกล่าวนี้นี้ ไม่คำนวณนับตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 193/3 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน.....”

(2) ศาลมีคำสั่งให้คำนวณนับระยะเวลาตามหลักเกณฑ์อื่น

ศาลอาจกำหนดไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้ว่า การคำนวณนับระยะเวลาตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ให้คำนวณนับตามที่ศาลกำหนดไว้ เช่น ให้นับหนึ่งตั้งแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก็ต้องเริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

(3) คู่กรณีแห่งนิติกรรมตกลงกันให้คำนวณนับระยะเวลาตามหลักเกณฑ์อื่น เช่น

(1) คู่กรณีในการทำนิติกรรมอาจตกลงกันกำหนดนับระยะเวลาเป็นพิเศษแตกต่างจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ก็ได้ ในเมื่อไม่ขัดต่อมาตรา 150 เช่น ตามมาตรา 193/3 วรรคแรก “ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น” ดังนี้ ถ้าคู่กรณีตกลงกันกำหนดนับระยะเวลาเป็นชั่วโมงและตกลงกันว่าห้าชั่วโมงแรกไม่นับก็ย่อมทำได้

(2) โจทก์และจำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันว่า จำเลยยอมชำระหนี้ตามฟ้องให้โจทก์ภายในระยะเวลา 15 เดือนนับแต่วันทำสัญญา โดยตกลงกันไว้ด้วยว่า 1 เดือนให้นับ 30 วันเท่ากันทุกเดือน ข้อตกลงเช่นนี้ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะเป็นข้อแตกต่างที่กำหนดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156 (ปัจจุบันคือมาตรา 193/1) ก็บัญญัติยกเว้นไว้ให้นับระยะเวลาตามวิธีการที่กำหนดไว้ในนิติกรรมได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2596/2518)

(3) ทำสัญญาขายฝากที่ดินวันที่ 20 มีนาคม 2517 ให้แก่ที่ดินภายในกำหนด 1 ปี และระบุข้อความในวงเล็บว่า “19 มีนาคม 2518” เป็นการกำหนดเวลาโดยนิติกรรม นำวิธีคำนวณตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 158, 159 (ปัจจุบันคือมาตรา 193/3

วรรคสอง และมาตรา 193/5 วรรคสอง) มาใช้ไม่ได้ ดังนั้น วันที่ 20 มีนาคม 2518 เกินกำหนด
ไว้ได้แล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1111/2520)

3. โดยทั่วไปกฎหมายให้คำนวณระยะเวลาเป็นวัน

มาตรา 193/2 บัญญัติไว้ว่า

*“การคำนวณระยะเวลา ให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ก็
ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น”*

มาตรา 193/2 ได้กำหนดหลักทั่วไปไว้ว่า กฎหมายให้คำนวณระยะเวลาเป็นวัน การที่
บัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพราะกฎหมายมีความมุ่งหมายมิให้ต้องคำนวณนับระยะเวลาอันละเอียด
หยาบหยาบเกินไปจนถึงส่วนย่อยของวันเช่นเป็นชั่วโมง เป็นนาที ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ตาม หากคู่กรณีในการทำนิติกรรมต้องการกำหนดนับระยะเวลาเป็นหน่วย
เวลาที่สั้นกว่าวัน เช่น เป็นชั่วโมงหรือเป็นนาที ฯลฯ ก็ย่อมทำได้ตามมาตรา 193/2 นี้

4. ความหมายของคำว่า “วัน”

คำว่า “วัน” นี้ ตามที่เข้าใจกันธรรมดาทั่วไป หมายถึงช่วงเวลาตั้งแต่ 00.00 น. (ตรงกับ
24.00 น. ของวันหนึ่ง) จนถึง 24.00 น. (เที่ยงคืนของวันถัดไป) รวมเป็นเวลา 24 ชั่วโมง

แต่เนื่องจากการดำเนินกิจการต่างๆ ในแต่ละวัน ตามปกติมิได้กระทำกันตลอดเวลา 24
ชั่วโมงของวัน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินกิจการต่างๆ ดังกล่าว มาตรา 193/4 จึง
บัญญัติไว้ว่า

*“ในทางคดีความ ในทางราชการ หรือทางธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม วัน หมายความว่า
เวลาทำการตามที่ได้กำหนดขึ้น โดยกฎหมาย คำสั่งศาล หรือระเบียบข้อบังคับ หรือเวลาทำ
การตามปกติ ของกิจการนั้น แล้วแต่กรณี”*

จากมาตรา 193/4 นี้ ความหมายของ “วัน” ในทางคดีความในทางราชการ หรือทาง
ธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม จึงหมายถึง เวลาทำการตามที่ได้กำหนดขึ้น 1) โดยกฎหมาย
2) โดยคำสั่งศาล 3) โดยระเบียบข้อบังคับของกิจการนั้น หรือหมายถึงเวลาทำการตามปกติ
ของกิจการนั้น แล้วแต่กรณี

“เวลาทำการตามปกติของกิจการนั้น” ได้แก่ช่วงเวลาใดต้องแล้วแต่กรณีเป็นเรื่องๆ ไป
เช่น เวลาทำการตามปกติของศาล และส่วนราชการต่างๆ คือ เวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น.
ส่วนในทางธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมนั้น ย่อมแล้วแต่สถานที่ประกอบธุรกิจการค้าและ

อุตสาหกรรมแต่ละแห่ง จะออกระเบียบข้อบังคับกำหนดเอาว่าเวลาใดถึงเวลาใดเป็นเวลาทำการตามปกติ บางแห่งอาจกำหนดเวลา 08.00 น. ถึง 16.00 น. บางแห่งอาจกำหนดเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น. หรือบางแห่งอาจกำหนดเวลา 09.00 น. ถึง 17.00 น. ฯลฯ

ตัวอย่าง

(1) ก. จ้าง ข. ทำงานรายวัน ตกลงค่าจ้างวันละ 30 บาท ก. จะบังคับให้ ข. ทำงานตลอดเวลา 24 ชั่วโมงของวันหาได้ไม่ แต่ ข. ต้องทำงานให้ ก. เพียงในเวลาทำการตามปกติแห่งกิจการที่จ้างเท่านั้น เช่น ถ้าเป็นงานก่อสร้างก็ต้องทำตั้งแต่เวลา 08.00 น. ถึง 17.00 น. เป็นต้น

(2) วันที่ 5 มิถุนายน 2537 ศาลสั่งให้คู่ความนำเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลภายใน 10 วัน เช่นนี้ คู่ความต้องนำเงินค่าธรรมเนียมมาวางศาลภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2537 เวลา 16.30 น. มิใช่ภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2537 เวลา 24.00 น.

บทที่ 1 การเริ่มต้นและการยุติแห่งระยะเวลา

การนับระยะเวลานั้น โดยทั่วไปกฎหมายให้คำนวณเป็นวัน (มาตรา 193/2) แต่ในบางเรื่อง กฎหมายกำหนดให้นับเป็นอย่างอื่น เช่น เป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน เป็นเดือน เป็นปี ฯลฯ (มาตรา 929, 563, 448) นอกจากนี้ ในการทำนิติกรรม บุคคลผู้ทำนิติกรรมอาจกำหนดนับระยะเวลาเป็นอย่างอื่นโดยไม่นับเป็นวัน หรืออาจกำหนดนับเป็นเดือนและวันหรือส่วนของเดือนหรือส่วนของปีก็ได้

ดังนั้น ในเรื่องการเริ่มต้นและการยุติแห่งระยะเวลาจึงจะแยกพิจารณาออกเป็นกรณี นับระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน กรณีนับเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี และกรณีนับเป็นเดือนและส่วนของเดือนหรือส่วนของปี ดังนี้

1. กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน

1.1 การเริ่มต้น

มาตรา 193/3 วรรคแรก บัญญัติว่า

“ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน ให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น”

การกำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวัน เช่น เป็นชั่วโมงนาที ฯลฯ นั้น กฎหมายให้เริ่มต้นนับระยะเวลาในขณะที่เริ่มการนั้น

1.2 การยุติ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบัญญัติไว้แต่อย่างใด จึงต้องถือตามหลัก การคำนวณนับธรรมดา เช่น ถ้านับเป็นชั่วโมง จะยุติเมื่อครบจำนวนชั่วโมง เป็นต้น

ตัวอย่าง

(1) การรับรองตัวแลกเงินตามมาตรา 929 นั้น ถ้าผู้ทรงตัวแลกเงินยื่นตัวแลกเงิน ให้ผู้จ่ายรับรอง หากผู้จ่ายไม่รับรองภายในเวลาสี่สิบชั่วโมงผู้ทรงมีสิทธิที่จะคัดค้าน

สมมุติว่าผู้ทรงตัวแลกเงินยื่นตัวแลกเงินแก่ผู้จ่ายเมื่อเวลา 10.15 น. ของวันที่ 5 สิงหาคม ระยะเวลา 24 ชั่วโมง ก็เริ่มต้นนับตั้งแต่ในทันใดนั้น และครบกำหนดในเวลา 10.15 น. ของวันที่ 6 สิงหาคม

(2) ก. เซาร์ถจักรยานของ ข. ไปขี่มีกำหนด 2 ชั่วโมง เริ่มเข้าเวลา 10.35 น. ดังนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่ในทันใดนั้น คือ เวลา 10.35 น. และครบกำหนดในเวลา 12.35 น.

2. กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นวัน

2.1 การเริ่มต้น

มาตรา 193/3 วรรคสอง บัญญัติว่า

“ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน...มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

เนื่องจากตามปกติเป็นที่เห็นได้ว่า การเริ่มต้นแห่งระยะเวลามักจะเป็นในขณะใด ขณะหนึ่งในระหว่างวัน หากจะนับเป็นวันหนึ่งก็ไม่เต็มวัน ดังนั้น ในกรณีนับระยะเวลาเป็นวัน กฎหมายจึงตัดปัญหาโดยกำหนดไว้เป็น หลักทั่วไปว่า มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ให้ทิ้งระยะเวลาของวันแรก (ซึ่งไม่เต็มวัน) นั้นเสีย และให้เริ่มต้นนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น

ตัวอย่าง

(1) ประกาศของคณะกรรมการซึ่งให้แจ้งปริมาณและสถานที่เก็บเสื้อผ้าภายใน 3 วันนั้น ต้องเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (ปัจจุบัน คือมาตรา 193/3 วรรคสอง) หากเริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันประกาศไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 588/2488)

(2) ศาลสั่งให้ส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งภายใน 15 วันนั้น ต้องคำนวณนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2490)

(3) ได้รับอนุญาตให้ขยับย้ายข้อไปต่างท้องที่มีกำหนด 25 วัน นับแต่วันอนุญาตนั้น ต้องเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 158 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) (คำพิพากษาฎีกาที่ 2066/2499)

(4) การคำนวณนับระยะเวลาในการติดต่อกับผู้อื่น อยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 158 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) ซึ่งห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลา รวมคำนวณเข้าด้วย ย่อมจะเริ่มนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 3083/2524)

(5) ไม่ปรากฏว่าในวันกู้ยืมเงิน โจทก์ได้มอบเงินให้จำเลยตั้งแต่เวลาใด ก็ไม่ได้ว่าเริ่มการในวันนั้นตั้งแต่อันเป็นกำหนดเริ่มทำการงานกันตามประเพณี จึงต้องห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลา รวมคำนวณเข้าด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1401/2525)

แต่ถ้าได้เริ่มการในวันแรกตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี ก็ย่อมให้นับวันแรกนั้นได้เต็มวัน จึงไม่มีเหตุผลใดที่จะทิ้งระยะเวลาของวันแรก (ซึ่งเต็มวัน) นั้น กฎหมายจึงบัญญัติ ยกเว้น ไว้ว่า ถ้าเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี ก็ให้นับวันแรกนั้นรวมคำนวณเข้าด้วย

เวลาใดเป็น “เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี” เป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไปตามประเภทของกิจการนั้นๆ

ตัวอย่าง

ก. จ้าง ข. ให้มาทำงานก่อสร้างที่บ้านของ ก. เป็นรายวัน มีกำหนด 10 วัน ถ้า ข. เริ่มมาทำงานตั้งแต่เวลา 08.00 น. ของวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ก็ต้องนับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ นั้นด้วย เพราะเวลา 08.00 น. เป็นเวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณีของการทำการงานก่อสร้าง

ข้อสังเกต

(1) บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และในกฎหมายอื่นๆ ซึ่งไม่ได้กำหนดวิธีคำนวณนับระยะเวลาไว้เป็นพิเศษ ถ้าบัญญัติเกี่ยวกับกำหนดเวลาไว้โดยใช้คำว่า “นับแต่” วันนั้นวันนี้เป็นต้นไป เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 48, 61, 181, 419, 448 เป็นต้น ย่อมหมายความว่าวันนั้นวันนี้เป็น “วันเริ่มต้นแห่งระยะเวลา” ซึ่งการคำนวณนับระยะเวลาก็ต้องถือตามมาตรา 193/3 วรรคสอง คือมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย

(2) บทบัญญัติมาตรา 193/3 วรรคสอง ที่ว่า มิให้นำวันแรกแห่งระยะเวลารวมคำนวณเข้าด้วยนี้ เป็นหลักเกณฑ์สำหรับการคำนวณระยะเวลาเท่านั้น จะนำไปใช้ในเรื่องอื่นไม่ได้ เช่น การประกาศใช้บังคับกฎหมายโดยกำหนดว่าให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม เป็นต้นไป ก็ต้องใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม นั้นเอง จะถือว่าเริ่มใช้บังคับได้ในวันรุ่งขึ้นหาได้ไม่

(3) ในบทยกเว้นตามมาตรา 193/3 วรรคสอง ตอนท้าย ได้บัญญัติไว้ถึงเรื่อง “ทำกรงาน” ฉะนั้น คำว่า “เริ่มการ” ในที่นี้จึงน่าจะหมายความถึง “เริ่มทำงาน” ไม่น่าจะหมายความรวมถึง “การอื่นๆ” ด้วย เช่น การเกิด การทราบถึงการละเมิดในกรณีคำนวณอายุความฟ้องร้องคดีละเมิด การทราบถึงการตายของเจ้ามรดกในกรณีคำนวณอายุความฟ้องร้องคดีมรดก ฯลฯ เพราะมีฉะนั้น คนที่เกิดเวลา 07.00 น. ของวันที่ 2 มกราคม 2520 กับคนที่เกิดเวลา 13.00 น. ของวันที่ 2 มกราคม 2520 จะมีอายุแก่กว่ากัน 1 วัน ตามกฎหมาย ซึ่งไม่น่าจะเป็นดังนี้

2.2 การสุดสิ้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด จึงต้องถือตามหลักการคำนวณนับธรรมดา คือสุดสิ้นเมื่อครบจำนวนวัน

ตัวอย่าง

ก. เซาร์ถจักรยานของ ข. ไปขี่มีกำหนด 10 วัน เมื่อวันที่ 5 มีนาคม เวลา 11.15 น. ถ้ามิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับหนึ่ง ตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม และครบกำหนดในวันที่ 15 มีนาคม คือวันที่ 15 มีนาคม ยังอยู่ในอายุของสัญญาเช่าตลอดทั้งวัน ก. ต้องส่งคืนรถจักรยานให้ ข. ในตอนเย็นของวันที่ 15 มีนาคม ภายในเวลาการทำงานตามปกติของกิจการนั้น

3. กรณีนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือน หรือปี

3.1 การเริ่มต้น

มาตรา 193/3 วรรคสอง บัญญัติว่า

“ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็น.....สัปดาห์ เดือน หรือปี มิให้นำวันแรกแห่งเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่วันที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นทำการงานกันตามประเพณี”

การนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือนหรือปี ก็ต้องเริ่มต้นนับในวันใดวันหนึ่งนั่นเอง กฎหมายจึงกำหนดการเริ่มต้นไว้เหมือนกับการนับระยะเวลาเป็นวัน คือ มิให้นำวันแรกแห่ง

ระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วยกัน เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้น ทำการงานกันตามประเพณี เช่นเดียวกับกรณีนับระยะเวลาเป็นวันซึ่งได้อธิบายมาแล้วในข้อ 2.1

ตัวอย่าง

ในกรณีที่ระยะเวลานับเป็นปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158 (ปัจจุบันมาตรา 193/3 วรรคสอง) มิให้นำวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย จึงต้องนับวันรุ่งขึ้นเป็นต้นไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 940/2508)

3.2 การยุติสิ้น

มาตรา 193/5 บัญญัติว่า

“ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือนหรือปี ให้คำนวณตามปีปฏิทิน

ถ้าระยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปี ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือนหรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น ถ้าในระยะเวลานับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้าย ให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา”

3.2.1 หลักทั่วไป

กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้ว่า ในกรณีนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือนหรือปี ให้คำนวณตามปีปฏิทิน

“ปีปฏิทิน” ในปัจจุบันนี้นับระยะเวลาทางสุริยคติ กล่าวคือ ถ้านับเป็นสัปดาห์ หมายความว่าถึงระยะเวลา 7 วัน วันแรกแห่งสัปดาห์คือวันอาทิตย์ วันสุดท้ายแห่งสัปดาห์คือวันเสาร์

ถ้านับเป็นเดือน หมายความว่าถึงระยะเวลาในแต่ละเดือน ซึ่งมีเดือนมกราคม จนถึงเดือนธันวาคม ระยะเวลาในแต่ละเดือนนี้ บางเดือนมี 30 วัน บางเดือนมี 28 หรือ 29 วัน และบางเดือนมี 31 วัน กฎหมายให้ถือว่าเป็นระยะเวลา 1 เดือนเหมือนกัน โดยไม่คำนึงถึงว่ามีกี่วัน

ถ้านับเป็นปี หมายความว่าถึงระยะเวลาในแต่ละปี ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม¹ ระยะเวลาในบางปีมี 365 วัน แต่บางปี (ปีอธิกสุรทิน) มี 366 วัน กฎหมายให้ถือว่าเป็นระยะเวลา 1 ปีเหมือนกันโดยไม่คำนึงว่ามีกี่วัน

ส่วนการนับระยะเวลาทางจันทรคติ ซึ่งนับวันขึ้นวันแรม เดือนอ้าย เดือนยี่ เดือนสาม เดือนสี่ ฯลฯ ปีชวด ฉลู ขาล เถาะ ฯลฯ และมีศกประกอบ เช่น เอกศก โทศก

¹พระราชบัญญัติปีปฏิทิน พ.ศ. 2483 มาตรา 4

ขลย และนับปีเป็นปีจตุศักราชนั้น ในปัจจุบันนี้เป็นอันเลิกใช้ ไม่นำมาคำนวณในการนับระยะเวลาเป็นสัปดาห์ เดือน หรือปี ตามมาตรา 193/5 วรรคแรก

3.2.2 ถ้าระยะเวลาไม่ได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปี

ถ้าระยะเวลาที่กำหนดนับตั้งแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปี การนับระยะเวลาที่ไม่มีปัญหายุ่งยากอย่างไร เพียงแต่นับจำนวนสัปดาห์ เดือน หรือปี ตามปฏิทิน ให้ครบตามจำนวนแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปี ที่กำหนดกันไว้เท่านั้น

แต่ถ้าระยะเวลาไม่ได้กำหนดนับตั้งแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปี การนับระยะเวลาอาจมีปัญหายุ่งยากขึ้นได้ เพราะจำนวนวันในแต่ละเดือนแต่ละปีมีแตกต่างกันบ้าง เพื่อเป็นการตัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อความแน่นอนเป็นระเบียบเดียวกัน กฎหมายจึงกำหนดไว้ว่า ระยะเวลาย่อมสุดสิ้นลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือน หรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น

ตัวอย่าง

(1) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันอังคารที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2536 กำหนดชำระคืนภายใน 1 สัปดาห์

เช่นนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2536 และระยะเวลา 1 สัปดาห์ย่อมสุดสิ้นลงในวันอังคารที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2536

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันอังคารที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2536

(2) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2536 กำหนดชำระคืนภายใน 3 เดือน

เช่นนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2536 และระยะเวลา 3 เดือนย่อมสุดสิ้นลงในวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2536

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2536

(3) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2536 กำหนดชำระคืนภายใน 2 ปี

เช่นนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2536 และระยะเวลา 2 ปีย่อมสุดสิ้นลงในวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2538

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2538

(4) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 1 เดือน

เช่นนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2536 และระยะเวลา 1 เดือนย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2536 (มิใช่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2536)

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2536

(5) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 2 ปี

เช่นนี้ ระยะเวลาย่อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2536 ระยะเวลา 2 ปี ย่อมสิ้นสุดลงในวันที่ 28 หรือ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 แล้วแต่ว่าในปี พ.ศ. 2538 เดือน กุมภาพันธ์ มี 28 วัน หรือ 29 วัน

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 28 หรือ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 แล้วแต่ว่าในปี พ.ศ. 2538 เดือนกุมภาพันธ์ มี 28 วัน หรือ 29 วัน

(6) ขายฝากกำหนด 1 ปี ทำสัญญากันเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2493 ครบกำหนด 1 ปี วันที่ 17 มีนาคม 2494 ถ้าได้ใช้สิทธิไถ่วันที่ 17 นั้นแล้ว แต่ไถ่ไม่ได้เพราะเจ้าหน้าที่ของสามีผู้ขายฝากอายุขัดไว้ ดังนี้ ได้ชื่อว่าใช้สิทธิไถ่แล้วที่ดินไม่หลุดแก่ผู้ซื้อฝาก (คำพิพากษาฎีกาที่ 670/2498)

(7) โจทก์ฟ้องคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2518 โจทก์ยื่นฎีกาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2518 จึงขาดอายุฎีกาแล้ว (คำสั่งคำร้องที่ 266/2518)

3.2.3 ถ้าเดือนหรือปีสุดท้ายแห่งระยะเวลาไม่มีวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา

บทบัญญัติมาตรา 193/5 วรรคสอง ที่ว่า “ระยะเวลาย่อมสิ้นสุดลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือนหรือปีสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้น”

ในกรณีนี้ระยะเวลาเป็นสัปดาห์ ย่อมไม่มีปัญหาอะไร เพราะแต่ละสัปดาห์มี 7 วัน เริ่มตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ แน่นอนตายตัวเหมือนกันทุกสัปดาห์ สัปดาห์สุดท้ายแห่งระยะเวลาจึงมีวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลาเสมอ

แต่ในกรณีนี้ระยะเวลาเป็นเดือนหรือปี เนื่องจากแต่ละเดือนแต่ละปีมีจำนวนวันแตกต่างกันไปบ้าง ดังนั้น ในบางกรณี เดือนหรือปีสุดท้ายแห่งระยะเวลาจึงไม่มีวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา มาตรา 193/5 วรรคสอง จึงบัญญัติทางแก้ไขไว้ว่า “ถ้าในระยะเวลา นับเป็นเดือนหรือปีนั้นไม่มีวันตรงกันในเดือนสุดท้ายให้ถือเอาวันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสิ้นสุดระยะเวลา”

ตัวอย่าง

(1) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2536 กำหนดชำระคืนภายใน 2 เดือน
เช่นนี้ ระยะเวลาข้อมเริ่มต้นนับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2536 และระยะเวลา
2 เดือนข้อมสุดสิ้นลงในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537

(2) อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้คู่ความฟังวันที่ 31 มกราคม 2502 กำหนดระยะเวลาหนึ่งเดือนเริ่มนับหนึ่งในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2502 ครบกำหนดหนึ่งเดือนในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2502 เป็นวันสุดท้าย ยื่นฎีกาวันที่ 2 มีนาคม 2502 จึงขาดอายุฎีกา (คำสั่งคำร้องที่ 164/2502)

(3) ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์วันที่ 29 มกราคม 2502 แต่เดือนกุมภาพันธ์ 2502 ไม่มีวันที่ 29 จึงต้องถือวันที่ 28 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายแห่งเดือนกุมภาพันธ์นั้นเป็นวันสุดท้ายระยะเวลาฎีกา (คำสั่งคำร้องที่ 184/2502)

4. กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นเดือนและวันหรือกำหนดเป็นเดือนและส่วนของเดือน

มาตรา 193/6 วรรคแรก บัญญัติว่า

“ถ้าระยะเวลากำหนดเป็นเดือนและวัน หรือกำหนดเป็นเดือนและส่วนของเดือน ให้นับจำนวนเดือนเต็มก่อน แล้วจึงนับจำนวนวันหรือส่วนของเดือนเป็นวัน”

4.1 กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นเดือนและวัน

มาตรา 193/6 วรรคแรก บัญญัติให้นับจำนวนเดือนเต็มก่อน แล้วจึงนับจำนวนวัน

ตัวอย่าง

ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2537 กำหนดชำระคืนภายใน 2 เดือน 10 วัน การคำนวณระยะเวลาให้นับจำนวนเดือนเต็มก่อน คือ 2 เดือน ซึ่งตามปกติเริ่มต้นนับระยะเวลาในวันรุ่งขึ้น คือ วันที่ 11 สิงหาคม 2537 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) ระยะเวลา 2 เดือนจะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา (มาตรา 193/5 วรรคสอง) คือ วันที่ 10 ตุลาคม 2537 หลังจากนั้นจึงนับจำนวนวัน 10 วัน ต่อจากวันที่ 10 ตุลาคม 2537 ซึ่งจะสิ้นสุดในวันที่ 20 ตุลาคม 2537

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 20 ตุลาคม 2537

4.2 กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นเดือนและส่วนของเดือน

มาตรา 193/6 วรรคแรก บัญญัติให้นับจำนวนเดือนเต็มก่อน แล้วจึงนับส่วนของเดือนเป็นวัน

ในการคำนวณส่วนของเดือนเป็นวันนี้ มาตรา 193/6 วรรคสาม ให้ถือว่าเดือนหนึ่ง มีสามสิบวัน

ตัวอย่าง

ก. กู้เงิน ข. ไป เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2537 กำหนดชำระคืนภายใน 2 เดือนครึ่ง การคำนวณระยะเวลาให้นับจำนวนเดือนเต็มก่อน คือ 2 เดือน ซึ่งตามปกติเริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น คือ วันที่ 6 เมษายน 2537 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) ระยะเวลา 2 เดือน จะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้าย อันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา (มาตรา 193/5 วรรคสอง) คือ วันที่ 5 มิถุนายน 2537 หลังจากนั้นจึงนับส่วนของเดือนเป็นวัน ครึ่งเดือนจึงเท่ากับ 15 วัน (มาตรา 193/6 วรรคสาม) ซึ่งจะสิ้นสุดในวันที่ 20 มิถุนายน 2537

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืน แก่ ข. ภายในวันที่ 20 มิถุนายน 2537

5. กรณีกำหนดระยะเวลาเป็นส่วนของปี

มาตรา 193/6 วรรคสอง บัญญัติว่า

“ถ้าระยะเวลากำหนดเป็นส่วนของปี ให้คำนวณส่วนของปีเป็นเดือนก่อน หากมีส่วนของเดือน ให้นับส่วนของเดือนเป็นวัน”

และในการคำนวณส่วนของเดือนเป็นวันนี้ มาตรา 193/6 วรรคสาม ให้ถือว่าเดือนหนึ่ง มีสามสิบวัน

ตัวอย่าง

(1) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2537 กำหนดชำระคืนภายในครึ่งปี การคำนวณระยะเวลา ให้คำนวณส่วนของปีเป็นเดือน ครึ่งปีเท่ากับ 6 เดือน ($1/2 \times 12$ เดือน) ซึ่งตามปกติเริ่มต้นนับระยะเวลาในวันรุ่งขึ้น คือ วันที่ 6 กันยายน 2537 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) ระยะเวลา 6 เดือน จะสิ้นสุดในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งเดือนสุดท้ายอันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลา (มาตรา 193/5 วรรคสอง) คือวันที่ 5 มีนาคม 2538

(2) ก. กู้เงิน ข. ไป เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2537 กำหนดชำระคืนภายในเวลา $1 \frac{1}{3}$ ปี การคำนวณระยะเวลาให้นับจำนวนปีก่อน คือ 1 ปี ซึ่งตามปกติเริ่มต้นนับในวันรุ่งขึ้น คือ วันที่ 6 กันยายน 2537 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) ระยะเวลา 1 ปี จะสิ้นสุดในวันที่ 5 กันยายน 2538 (มาตรา 193/5 วรรคสอง) ต่อจากนั้น จึงคำนวณส่วนของปีเป็นเดือน คือ $1/3$ ของปี เท่ากับ $1/3 \times 12$ เดือน = 4 เดือน ระยะเวลา 4 เดือนเริ่มต้นนับในวันที่ 6 กันยายน 2538 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) จึงสิ้นสุดในวันที่ 5 มกราคม 2539 (มาตรา 193/5 วรรคสอง) ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืน ข. ภายในวันที่ 5 มกราคม 2539

(3) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 5 กันยายน 2537 กำหนดชำระคืนภายในเวลา 1 ปีกับ
หนึ่งส่วนห้าของปี (1 1/5 ปี) การคำนวณระยะเวลาให้นับจำนวนปีก่อน คือ 1 ปี ซึ่งจะเริ่มต้น
นับในวันรุ่งขึ้นคือวันที่ 6 กันยายน 2537 (มาตรา 193/3 วรรคสอง) และสิ้นสุดในวันที่ 5
กันยายน 2538 ต่อจากนั้นจึงคำนวณส่วนของปีเป็นเดือน (มาตรา 193/6 วรรคสอง) 1/5 ของ
ปี เท่ากับ (1,5 X 12 เดือน) 2 2/5 เดือน และเนื่องจากมีส่วนของเดือน คือ 2/5 เดือน ซึ่งต้อง
นับส่วนของเดือนนี้เป็นวัน (มาตรา 193/6 วรรคสองและวรรคสาม) 2/5 เดือนจึงเท่ากับ 12 วัน
(2/5 X 30 วัน) ดังนั้น ระยะเวลา 1 1/5 ปี จึงเท่ากับ 1 ปี 2 เดือน 12 วัน และจะสิ้นสุดระยะ
เวลาในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2538 ดังนั้น ก. จะต้องชำระเงินกู้คืน ข. ภายในวันที่ 17 พฤศจิกายน
2538

บทที่ 2 การขยายระยะเวลา

ระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้อาจขยายออกไปได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย เช่น ระยะเวลาที่
กำหนดไว้โดยนิติกรรม คู่กรณีแห่งนิติกรรมอาจขยายให้แก่กันได้ หรือระยะเวลาในการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาความ เมื่อมีเหตุพิเศษ ศาลมีอำนาจขยายให้แก่คู่ความได้

หากมีการขยายระยะเวลา ก็ต้องมีการนับระยะเวลาต่อไปอีก ซึ่งมีปัญหาว่าจะนับเอาวัน
ใดเป็นวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาซึ่งขยายออกไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้
ในมาตรา 193/7 ดังนี้

“ถ้ามีการขยายระยะเวลาออกไปโดยมิได้มีการกำหนดวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาที่ขยาย
ออกไป ให้นับวันที่ต่อจากวันสุดท้ายของระยะเวลาเดิมเป็นวันเริ่มต้น”

ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. หลักทั่วไป ถ้ามีการขยายระยะเวลาออกไป ให้นับวันที่ต่อจากวันสุดท้ายของระยะ
เวลาเดิมเป็นวันเริ่มต้นของระยะเวลาที่ขยายออกไป

ตัวอย่าง

(1) ก. กู้เงิน ข. ไปเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2537 กำหนดชำระคืนภายใน 1
เดือน ซึ่งย่อมครบกำหนดชำระคืนในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2537 ถ้า ข. ตกกลางขยายระยะ

เวลาชำระเงินคืนให้ ก. อีก 1 เดือน การเริ่มต้นนับระยะเวลาซึ่งขยายออกไป ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2537 ซึ่งจะครบกำหนด 1 เดือน ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2537

ดังนั้น ก. ต้องชำระเงินคืนแก่ ข. ภายในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2537

(2) ส่งหมายเรียกให้แก้คดีโดยวิธีปิดหมายนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 79 กำหนดให้เวลาล่วงแล้ว 15 วัน จึงจะมีผล

ปิดหมายวันที่ 4 กันยายน ต้องเริ่มนับหนึ่งตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน ครบกำหนดวันที่ 19 แล้วเริ่มนับกำหนดยื่นคำให้การภายใน 8 วันตั้งแต่วันที่ 20 กันยายน ครบในวันที่ 27 กันยายน และเมื่อจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลให้ยืดเวลายื่นคำให้การได้อีก 3 วัน จำเลยจะยื่นคำให้การได้ภายในวันที่ 30 กันยายน เป็นที่สุด จำเลยยื่นคำให้การในวันที่ 1 ตุลาคม จึงล่วงพ้นกำหนดไปวันหนึ่ง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 769/2499)

(3) การผ่อนเวลาชำระเบี้ยประกันภัยซึ่งในกรมธรรม์ให้นับตั้งแต่ครบกำหนดนั้น ต้องนับหนึ่งในวันรุ่งขึ้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1806/2500)

(4) การนับระยะเวลายื่นคำให้การภายใน 8 วันตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177, 178 บัญญัติไว้ นั้น ต้องนับตามวิธีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 158, 160 (ปัจจุบันคือมาตรา 193/3 วรรคสอง, มาตรา 193/7) บัญญัติไว้ คือ ไม่นับวันแรกแห่งระยเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย ถ้าระยะเวลาที่ขยายออกไป ให้นับเอาวัน ซึ่งต่อจากวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเดิมนั้นเป็นวันต้นแห่งระยะเวลาซึ่งขยายออกไป

ศาลชั้นต้นสั่งในวันที่ 22 สิงหาคม 2508 ว่าให้ยืดเวลายื่นคำให้การไป 3 วัน จำเลยมีสิทธิยื่นคำให้การได้ในวันที่ 25 สิงหาคม 2503 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 409/2504)

2. ข้อยกเว้น ตามที่มาตรา 193/7 บัญญัติไว้ว่า

“...โดยมิได้มีการกำหนดวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาที่ขยายออกไป...” หมายความว่า คู่กรณีอาจตกลงกันให้เริ่มต้นนับระยะเวลาที่ขยายออกไปเป็นอย่างอื่น โดยไม่เริ่มต้นนับตามหลักทั่วไปในมาตรา 193/7 ตอนต้นก็ได้ เนื่องจากบทบัญญัติเรื่องการนับระยะเวลานี้เป็นกฎหมายที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น คู่กรณีอาจตกลงกันกำหนดเป็นอย่างอื่นได้ เช่น ครบกำหนดชำระหนี้เงินกู้ในวันที่ 2 กันยายน แต่เจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงกันว่าเจ้าหนี้ขยายระยะเวลาชำระหนี้ให้ลูกหนี้ต่อไปอีก 1 เดือน โดยให้เริ่มต้นนับระยะเวลาที่ขยายออกไปตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน เช่นนี้ ก็ต้องเริ่มต้นนับระยะเวลาในวันที่ 5 กันยายน (แทนที่จะเริ่มต้นนับในวันที่ 3 กันยายน ตามหลักทั่วไป) เป็นต้น

บทที่ 3

กรณีวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเป็นวันหยุด

มาตรา 193/8 บัญญัติว่า

“ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ให้นำวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา”

ในบางกรณีวันสุดท้ายหรือวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาตรงกับวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือเป็นวันหยุดตามประเพณี คู่กรณีย่อมไม่มีโอกาสที่จะชำระหนี้หรือฟ้องร้องคดีได้ตามปกติ ดังนั้น เพื่อมิให้คู่กรณีฝ่ายที่จะต้องชำระหนี้ หรือจะฟ้องร้องคดีต้องเสียหาย กฎหมายจึงบัญญัติให้เพิ่มวันชดเชยวันที่หยุดทำการนั้น โดยให้นำวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา เช่น วันเสาร์ วันอาทิตย์ เป็นวันหยุดราชการปกติ หรือวันหยุดราชการอื่นๆ ที่ได้มีประกาศกำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันมาฆบูชา วันรัฐธรรมนูญ วันแม่ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการในกรณีอื่นๆ อีก เช่น ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2535 กำหนดให้วันที่ 18-19-20 พฤษภาคม 2535 เป็นวันหยุดราชการในกรณีพิเศษ เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน¹

สำหรับสถานที่ราชการบางแห่งต้องทำงานทุกวันตลอดเวลา 24 ชั่วโมง เช่น สถานีตำรวจ ฯลฯ จึงถือว่าไม่มีวันหยุดเลย ดังนั้น การนับเวลาร้องทุกข์ ในคดีความผิดอันยอมความกันได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 ถึงแม้วันสุดท้ายแห่งระยะเวลาร้องทุกข์นั้นเป็นวันเสาร์ หรืออาทิตย์ ผู้เสียหายก็จะขอเพิ่มวันชดเชยอีกหนึ่งวันเพื่อร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในวันจันทร์ไม่ได้²

ตัวอย่าง

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 229 บัญญัติให้ผู้อุทธรณ์ยื่นฟ้องอุทธรณ์ต่อศาลภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง สมมุติว่า คดีเรื่อง

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 59 หน้า 6.

² แต่ผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีต่อศาลในวันจันทร์ซึ่งศาลเปิดทำการใหม่ได้ ไม่ขาดอายุความ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 2212/2515 ในตัวอย่างที่ (4))

หนึ่ง ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ระยะเวลา 1 เดือนจึงสิ้นสุดลงในวันที่ 5 มีนาคม แต่วันที่ 5 มีนาคม เป็นวันเสาร์ซึ่งเป็นวันหยุดราชการตามปกติ เช่นนี้ กฎหมาย ให้นำวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วยอีกหนึ่งวัน ดังนั้น ผู้อุทธรณ์มีสิทธิยื่นฟ้องอุทธรณ์ได้จนถึง ภายในวันที่ 7 มีนาคม

(2) ขายฝากเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2498 กำหนดไถ่คืนภายใน 15 เดือน วันสุดท้ายที่จะไถ่ได้คือวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2499 แต่วันนั้นทางราชการหยุดจนถึงวันที่ 1-2 มกราคม พ.ศ. 2500 ผู้ขายฝากจึงมีสิทธิขอไถ่ได้ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2500 ตามมาตรา 161 (คำพิพากษาฎีกาที่ 707-708/2505)

(3) อายุความเป็นระยะเวลาอย่างหนึ่งเหมือนกัน เมื่อวันสุดท้ายแห่งความเป็นวันหยุด ก็ให้นำวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1145/2505)

(4) ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเป็นวันหยุดซึ่งตามประเพณีงดเว้นการทำงาน ท่านให้นำ วันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 161 (ปัจจุบันคือ มาตรา 193/8) ดังนั้น เมื่อระยะเวลาที่ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ได้สิ้นสุดลงในวันหยุดราชการ ผู้เสียหายจึงยื่นฟ้องต่อศาลในวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันเริ่มทำงานใหม่ได้ ไม่ขาดอายุความ (คำพิพากษา ฎีกาที่ 2212/2515)

(5) อายุความคดีละเมิด 1 ปี ครบกำหนดวันที่ 8 ซึ่งเป็นวันเสาร์ โจทก์ยื่นฟ้องวัน จันทร์ที่ 10 ดังนี้ ไม่ขาดอายุความ ศาลรู้เองตามปฏิทินว่าเป็นวันหยุดราชการประจำสัปดาห์ โดยโจทก์ไม่ต้องเบิกความถึง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2222/2518)

(6) โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คมีสิทธิฟ้องจำเลยผู้ส่งจ่ายให้รับผิดใช้เงินตามเช็คได้ภายในเวลา 1 ปีนับแต่วันที่เช็คถึงกำหนดใช้เงิน ตาม ป.พ.พ. ม. 1002 เมื่อวันออกเช็คคือวันที่ 5 ธันวาคม 2522 เป็นวันหยุดราชการและเป็นวันหยุดของธนาคาร โจทก์ไม่สามารถเรียกเก็บเงินในวันนั้นได้ อายุความจึงนับเริ่มแต่วันที่ 6 ซึ่งจะครบ 1 ปีในวันที่ 5 ธันวาคม 2523 วันถัดไปเป็นวัน เสาร์และอาทิตย์ โจทก์ฟ้องเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2523 ซึ่งเป็นวันเริ่มทำงานใหม่ได้ ไม่ขาดอายุ ความตาม ป.พ.พ. ม. 161 (ปัจจุบัน คือ มาตรา 193/8) (คำพิพากษาฎีกาที่ 469/2526)

ในกรณีที่วันหยุดของสถานที่ทำงานไม่ตรงกัน เช่น บริษัทเอกชนอาจจะหยุดชดเชยใน วันจันทร์ แต่ส่วนราชการไม่หยุด ถ้าหากวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันเสาร์ ซึ่งต้องนับวัน จันทร์เป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา (มาตรา 193/8) นั้น ก็จะต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป ใน กรณีนี้ ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับราชการก็ต้องถือวันจันทร์เป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา แต่ถ้าเป็น เรื่องเกี่ยวกับบริษัทเอกชนก็ต้องถือว่าวันอังคารเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา¹

¹สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อ้างแล้ว, หน้า 413